Riina Nousiainen/lk 9.11.2016

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Asiantuntijalausunto HE 177/2016 vp
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

Lausunnon keskeinen sisältö:

- STTK katsoo ammatillisen koulutuksen leikkausten olevan ristiriidassa hallituksen työllisyystavoitteen kanssa. Ammatilliselle koulutukselle on nyt suuri tarve, kun sekä pitkäaikaistyöttömien määrä että koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrä on kasvanut voimakkaasti.
- Leikkaukset voivat heikentää koulutukseen pääsyä erityisesti harvaan asutuilla alueilla, heikentää mahdollisuuksia ammatin vaihtoon sekä vaikeuttaa heikoimmassa asemassa olevien aikuisten koulutukseen pääsyä.
- STTK esittää ammatillisen koulutuksen leikkausten porrastamista useammalle vuodelle.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ammatillisen peruskoulutuksen rahoitusta kohdistamalla siihen 190 miljoonan euron leikkaus vuodesta 2017 lukien. Leikkaus kohdistuisi ammatillisen peruskoulutuksen kuntarahoitusosuuteen ja olisi luonteeltaan pysyvä. Ensimmäisenä vuonna vaikutukset ovat suurimmat niillä koulutuksen järjestäjillä, joilla on vain ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupa. Vuodesta 2018 alkaen leikkaukset kuitenkin koskisivat kaikkia ammatillisen koulutuksen järjestäjiä rahoitusjärjestelmän uudistamisen johdosta.

Käytännössä säästöt voidaan toimeenpanna vähentämällä opiskelupaikkoja, lakkauttamalla toimipisteitä, lakkauttamalla koulutusohjelmia ja vähentämällä henkilöstöä. 190 miljoonan säästöt saavutettaisiin esimerkiksi vähentämällä 18 000 opiskelupaikkaa.
Leikkaukset on myös mahdollista toteuttaa esimerkiksi lakkauttamalla pieniä ja vetovoimaltaan heikkoja koulutusaloja, joita on paljon esimerkiksi teollisuuden ammatteihin johtavilla koulutusaloilla. Leikkaukset saattavatkin heikentää osaavan työvoiman saatavuutta joillain toimialoilla ja alueilla.

Henkilöstökustannusten osuus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksista on yli 60%, ja monet koulutuksen järjestäjät ovat jo varautuneet tuleviin leikkauksiin vähentämällä henkilöstöä. Tämä taas kasvattaa työttömyysetuusmenoja. Erityisen huolestuttavana STTK pitää leikkausten vaikutuksia ammatillisen koulutuksen ja tutkintojen laatuun. Jos henkilöstömäärän ja opiskelijamäärän suhdeluku pienenee merkittävästi,

Käyntiosoite:
Mikonkatu 8 A, 6. krs
0100 Helsinki
Postiosoite:
PL 421
00101 Helsinki

Puhelin: (vaihde)
(09) 131 521
Faksi:
(09) 652 367
Sähköposti:
etunimi.sukunimi@sttk.fi

www.sttk.fi

johtaa se todennäköisesti annettavan opetuksen ja ohjauksen määrän vähenemiseen. Ammatillisen koulutuksen reformissa tavoitellaan oppimisen siirtämistä työpaikoille, mikä käytännössä vain siirtää ohjaustyötä työpaikoille, muttei vähennä ohjauksen tarvetta.

STTK katsoo, että ammatillisen koulutuksen reformin keskeisimpänä tavoitteena tulee olla koulutuksen laadun ja vetovoiman parantaminen. Tätä tavoitetta tukee se, että kaikki ammatilliset tutkinnot tuottavat yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Koulutusjärjestelmän tulee tukea yksilöiden mahdollisuuksia kehittää osaamistaan työelämän vaatimusten mukaisesti.

Esityksen yhteiskunnalliset vaikutukset

Ammatillisen koulutuksen leikkaukset saattavat heikentää koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista. Laskennallisesti ammatillisen koulutuksen aloituspaikat riittävät kattamaan peruskoulun päättävien ikäluokan tarpeen, mutta käytännössä aloituspaikkojen alueellisessa jakautumisessa on kohtaanto-ongelmia. Esimerkiksi Uudellamaalla hakijoita on enemmän kuin koulutuspaikkoja.

Toimipisteverkon tiivistämisestä johtuen koulutukseen pääsy voi vaikeutua erityisesti harvaan asutuilla alueilla, mikä pidentäisi opiskelumatkoja ja kasvattaisi matka- ja majoituskustannuksia. Pakkomuutto kauas kotoa ja opiskelemaan suuremmalle paikkakunnalle olisi erityisen haitallinen syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Aluehallintoviraston selvityksen mukaan Itä-Suomessa on jo nyt pisimmät välimatkat ammatilliseen koulutukseen ja suppein koulutustarjonta.

Esitysluonnoksessa arvioidaan, että opiskelupaikkoihin kohdistettuina vähennykset koskisivat todennäköisimmin näyttötutkintomuotoista koulutusta, jonka osallistujat ovat pääsääntöisesti aikuisia. Lisäksi esityksessä arvioidaan, että koulutuksen järjestäjät saattavat pyrkiä minimoimaan muun muassa opintojen viivästymisestä aiheutuvia taloudellisia riskejä ja lisäkustannuksia. Tämä saattaa heikentää kaikkein heikoimmassa asemassa olevien, esimerkiksi maahanmuuttajien, pääsyä aikuiskoulutukseen.

Digitalisaatio ja automatisaatio muuttavat työn sisältöjä ja vaatimuksia nopeasti. Ammatillisella aikuiskoulutuksella on ratkaiseva rooli koulutuspalveluiden tuottajana heikossa työmarkkina-asemassa oleville, ammatinvaihtajille ja osaamistaan täydentäville. Ammatillisella koulutuksella voidaan parantaa työvoiman ja työpaikkojen kohtaantoa ja ennakoida työelämän muutoksia. Työttömyyttä voidaan alentaa vahvistamalla työttömien osaamista esimerkiksi lisäämällä oppisopimuspaikkoja. STTK pitää erittäin tärkeänä, että aikuiskoulutustukijärjestelmä turvataan uudistamalla sitä

Käyntiosoite:
Mikonkatu 8 A, 6. krs
0100 Helsinki
Postiosoite:
PL 421
00101 Helsinki

Puhelin: (vaihde)
(09) 131 521
Faksi:
(09) 652 367
Sähköposti:
etunimi.sukunimi@sttk.fi

www.sttk.fi

hallituksen esityksessä ehdotetun mukaisesti. Lisäksi STTK pitää tärkeänä, että mahdollisuuksia omaehtoiseen opiskeluun työttömyysturvalla kehitetään.

STTK pitää nuorten aikuisten osaamisohjelman valtionavustusta koskevan säännöksen voimassaolon jatkamista tarpeellisena. Talouden taantuma on kuitenkin vaikeuttanut nuorten työelämään pääsyä siinä määrin, että ohjelman jatkamista tulisi tarkastella myös pitemmällä aikavälillä.

Lisätietoja: koulutuspoliittinen asiantuntija Riina Nousiainen, riina.nousiainen@sttk.fi , puh. 050 3106056